

Franse primeurs

Als eerste land in Europa geeft Frankrijk dit jaar een *ronde* postzegel uit. Deze postzegel, waarop een blauwe voetbal staat afgebeeld tegen een achtergrond van vlaggen, verschijnt ter gelegenheid van het WK Voetbal.

Voor het informatieblad van de Franse Post, *Philinfo*, was het verschijnen van de eerste ronde postzegel de aanleiding om een overzichtje te maken van een aantal vernieuwingen op postzegelgebied die Frankrijk gekend heeft. Wij hebben het een en ander aan dat artikel ontleend en er wat eigen opmerkingen aan toegevoegd. Bij de meeste van de hieronder genoemde primeurs gaat het trouwens niet om wereldprimeurs: veel ontwikkelingen speelden zich tegelijkertijd of al eerder in andere landen af.

Afb. 0: de WK-postzegel

Afb. 1 de eerste Franse postzegel (Yvert 3) links en de eerste getande postzegel (Yvert 22) rechts.

postale vernieuwing van formaat. De 20 centimes zwart was de eerste Franse postzegel; vanaf 19 januari 1849 was ze te koop op alle postkantoren.

Getand en ongetand

De eerste Franse postzegels verschenen in 1849: ongetande zegels in het type *Cérès* - het symbool van de Franse Republiek. Frankrijk was hiermee, na Groot-Brittannië en enkele Zwitserse kantons, een van de eerste Europese landen die de postzegel introduceerden en dat was een

Getande postzegels kwamen pas jaren later. In 1862 - de Republiek was weer een Keizerrijk geworden - werd de blauwe postzegel van 20 centimes met de beeltenis van Keizer Napoléon III als eerste Franse zegel voorzien van een tanding (14 x 13 Vi). Alle Franse postzegels die daarna zijn uitgegeven, waren in principe getand; een uitzondering vormde de nooduitgifte die bekendstaat als de *émission de Bordeaux* (1870-71).

Afb. 2 de eerste zelfklevende postzegel (Yvert 2630)

Pas sinds Frankrijk begonnen is met de uitgifte van zelfklevende zegels in postzegelboekjes wordt af en toe weer bewust afgezien van het aanbrengen van tanding. De ongetande 2,30 franc rood in het type *Marianne du Bicentenaire* was in 1990 de eerste Franse postzegel met zelfklevende gom en daarmee ook een Europese primeur,

Drukverschijnselen

De eerste Franse postzegels waren uitgevoerd in boekdruk (*typographie*) en in één kleur. Tweekleurige boekdrukzegels kwamen er in 1900 met de zegels van het type *Merson*, onder andere de 40 centimes rood + lichtblauw.

Veel liefhebbers zijn van de latere Franse postzegels gecharmeerd omwille van de hoge kwaliteit van het graveerwerk. Frankrijk heeft namelijk ontzettend veel gegraveerde postzegels uitgegeven. De eerste gegraveerde zegel (uitgevoerd in

Afb- 3: de eerste tweekleurige zegel (Yvert 119)

koperdiepdruk of *taille-douce*) verscheen in 1928: dat was de blauwe zegel van 1,50 f met toeslag (8,50 f) ten behoeve van de *Caisse d'Amortissement*, oftewel het Aflossingsfonds (Yvert nr. 252). Rotatiediepdruk (*taille-douce* rotative) werd voor het eerst gebruikt voor de post zegel *Port de la Rochelle* (10 f blauw, Yvert nr. 261) in 1929.

Rasterdiepdruk (*héliogravure*) wordt in Frankrijk bij de vervaardiging van postzegels wat minder toegepast. De eerste keer gebeurde het in 1931, bij de grootformaat-postzegel voor de internationale koloniale tentoonstelling in Parijs (1,50 f blauw). De kleinere zegels van die tentoonstellingsreeks waren gewoon in boekdruk uitgevoerd..

Offsetdruk is een recentere ontwikkeling. De eerste postzegel in deze techniek verscheen pas in 1987, het betreft de zegel ter herdenking van de troonsbestijging van Hugo Capet.

Afb. 4: de eerste zegel in offsetdruk (Yvert 2478) links en de eerste zegel in rasterdiepdruk (Yvert 274) rechts

Hoogte, breedte, diepte

De vorm van de meeste Franse postzegels is traditioneel, ze hebben een rechthoekig liggend of staand formaat. Maar ook vóór de uitgifte van de ronde voetbalzegel waren er al uitzonderingen. Een speciaal groot formaat (37 x 48 mm) wordt sinds 1961 gebruikt voor de postzegels met kunstwerken in de reeks "*la Musée Imaginaire*". Deze reeks werd indertijd geopend met

Le Messenger van Georges Braque en zij wordt nog steeds voortgezet; dit jaar verschijnt onder andere het schilderij *Le Printemps* van Picasso op de postzegel.

Afb. 5: de grootformaat-zegel (Yvert 1319) links en de vierkante postzegel (Yvert 1877) rechts

Vierkante zegels verschijnen er in Frankrijk ook, en wel sinds 1976. De Europazegels van dat jaar, met afbeeldingen van plateelwerk uit Straatsburg (0,80 f) en porselein uit Sèvres (1,20 f) meten 40 x 40 mm. En dan zijn er de postzegels in het zogenaamde panoramaformaat, die vanaf 1983 (Charleville–Mézières, 3,10 f) een jaarlijks terugkerend fenomeen zijn en die bij een hoogte van 26 mm een breedte van maar liefst 81 mm hebben!

Afb. 6: de panoramazegel (Yvert 2288)

Er zijn Franse postzegels niet alleen hoogte en breedte, maar ook diepte hebben. Het gouden Lotharingse kruis op de postzegel die in 1977 gewijd werd aan Generaal De Gaulle is

Afb. 7: de zegel met reliëf (Yvert 1941) links en de zegel met brailledruk (Yvert 2562) rechts

aangebracht in reliëfdruk. En een mooi voorbeeld van functioneel gebruik van reliëf is de brailledruk die aangebracht werd op de witte strook van de blindenzegel uit 1989.

Andere primeurs

Naast gewone frankeerzegels kent men in Frankrijk natuurlijk ook andere soorten postzegels. Zo verscheen de eerste portzegel in 1859 en de eerste pakketzegel in 1892. Andere primeurs zijn de eerste lucht-

Afb. 8: luchtpostzegel (Yvert 1p. 5)

dienstzegel in 1958 (Raad van Europa), die beide overigens voorlopers hadden in de vorm van normale frankeerzegels met opdruk.

Postzegels die bedoeld zijn voor de frankering van massadrukwerk worden door de Fransen al sinds 1893 voorzien van een typografische voorafstempeling en worden *préoblitérés*

genoemd, maar de eerste zegel die uitsluitend als préoblitéré werd uitgegeven is het haantje uit 1953. Die postzegel bestaat niet zonder de opgedrukte voorafstempeling

Afb. 9: de préoblitéré (Yvert préo. 107) links, de zegel met toeslag-opdruk (Yvert 146) midden, de militaire portvrijdomzegel (Yvert fm. 1) rechts

En nu we het toch over opdrukken hebben: Frankrijk kent ook een paar zegels met bijzondere opdrukken. Zoals de eerste zegel met toeslag ten behoeve van het Rode Kruis, die in 1914 gecreëerd werd door een zegel van het type Semeuse van een rode opdruk te voorzien. Of de eerste militaire portvrijdomzegel: dat was er een van het type *Mouchon*, in 1901 voorzien van de opdruk "F.M.", *Franchise Militaire*.

Afb. 12: de ecu-zegel (Yv. 2530)

Als laatste Franse primeur - tegelijk een wereldprimeur - noemen we de zegel van het type *Liberté* uit 1988 met een opdruk in de Europese rekeneenheid, de ecu. Die uitgifte kreeg weinig navolgers, want de ecu is wel een rekeneenheid, maar geen betaalmiddel. Op de eerste Franse postzegels met waarde-aanduiding in *euro's* (en dat wordt wèl een betaalmiddel) hoeven we waarschijnlijk niet lang meer te wachten.

J. Spijkerman